

Šogad prātus nodarbinās godīga konkurence un enerģētiskā neatkarība

NOBEIGUMS.

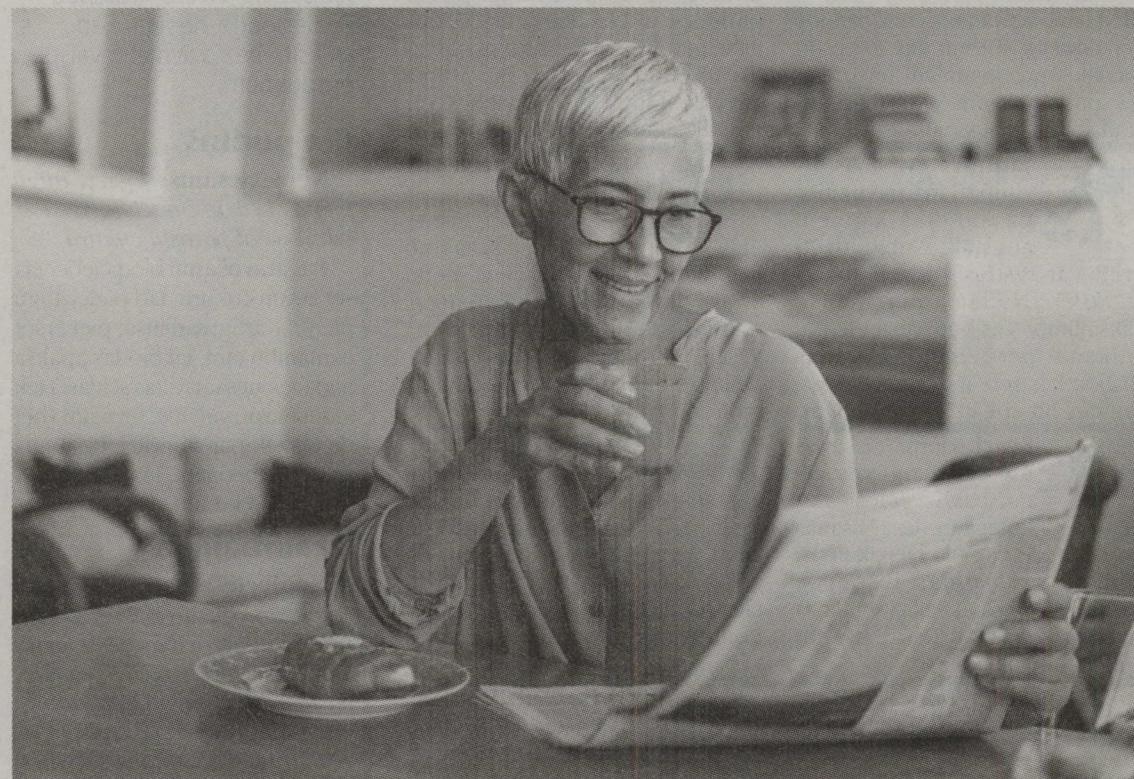
SĀKUMS 20. JANVĀRĪ

Lai ielūkotos, kādas aktualitātes šī gada griezumā varētu nonākt vai pat noteikti nonāks politiku un uzņēmēju dienas kārtībā, zvērinātu advokātu birojs «Sorainen» jau tradicionāli organizē Mediju brokastis. Un, kā atzīst situāciju labi iepazinušie juristi, auditori, tas, par ko galvu visām iesaistītajām pusēm šogad visticamāk nāksies palauzīt visvairāk, ir godīga konkurence un enerģētiskā neatkarība. Par to, ka priekšplānā izvirzīsies zaļā enerģija ar visām no tā izrietojām sekām, vēstījām jau iepriekš. Šoreiz par jomu, kas lielā mērā skar arī mūs – žurnālistus – par autortiesībām un mediju darbību kopā.

Samērīga atlīdzība autoram

Latvijas valsts jau ir saņēmusi Eiropas līmena brīdinājumu, kas mudina itin operatīvi pieņemt grozījumus Autoratlīdzību likumā.

Viens no būtiskākajiem aspektiem šajos grozījumos, skaidro zvērināta advokāte **Ieva Andersone**, ir tas, ka pašam autoram būs plašākas tiesības, tostarp – iegūt atlīdzību. Nu, piemēram, izdevējs ir iegādājis darbu, par to samaksājot konkrētu summu, bet nākotnē grāmata kļūst par pasaules mēroga bestselleru jeb dižpārdokli. Šādā gadījumā autoram būs tiesības pretendēt arī, piemēram, uz papildu ieņēmumu procentiem u. tml. Šiem likuma grozījumiem gan būs arī sava birokrātiskā puse, skaidro juriste, jo “darba turētājiem” būs nepieciešamība autoru informēt, kā tad viņa garadarbam isti sokas. “Taisnīga atlīdzība” attieksies arī uz žurnālistu darbu, bet saturu, ko viņi būs radījuši, esot darba attiecībās, gan būs darba devēja

ipašums. Tas gan neaizliez slēgt arī individuālās vienošanās.

Tāpat autorība ciešāk tiks pieskatīta digitālajā vidē, kur šobrīd noris diezgan brīva satura pārpublicēšana. Protī, portāli nevarēs pārpublicēt drukātajā medijā rakstīto, vismaz ne bez paša izdevēja atlaujas. Izņēmuma gadījumi, ja tiek izmantoti īsi publikācijas fragmenti jeb citātī, tāpat, izvietojot hipersaites. Visbeidzot, kas būtiski nedaudz citā vidē, – konkrētu datorprogrammu autori vairs nevarēs liegt tās pārveidot vai uzlabot, ja vien tas kā neaizskar viņu godu un cieņu, tāpat nevarēs pašu radītās programmas atsaukt. Līdz ar to programmas lietotāji vairs nebūs, kā tas ir tagad, – būtībā kīlnieka lomā.

Jāpiebilst, ka šos un citus grozījumus Saeima 12. janvārī jau apstiprināja 1. lasījumā, tādēļ galīgais lēmums jebkurā gadījumā ir vēl divu lasījumu attālumā.

Trauslā mediju drošība

Tas, kas arvien būs aktuāli, bet kur tiesu prakse vēl tikai veidojas – goda un cieņas aizskaršana, tostarp medijos vai kādās sociālo tīklu platformās, tāpat – uzbrukumi pašiem medijiem.

Viens no skāļkajiem pagājušā gada gadījumiem, kur tiesa piespieda apcietinājumu, bet spriedums šobrīd ir tīcis pārsūdzēts, saistīts ar pētnieciskās žurnalistikas pārstāvi Ingu Sprīngi un savās publiskajās izpausmēs kolorito, nereti agresīvo Jāni Sondaru. (Viņš ilgstoši vajāja žurnālisti, tai skaitā paužot naidigus izteikumus sociālajos tīklos un klātienē dāvinot kapu vainagu, kā arī citādi. – Red.) Kā uzsver zvērināts advokāts **Andris Tauriņš**, gala spriedums tad nu būs tas unikālais precedents un arī likumsargiem jeb policijai – piemērs. Citos gadījumos, kas pamānīti arī publiskajā

telpā, diemžēl paši žurnālisti nav vērsušies tiesībsargājošajās instancēs, piemēram, kā gadījumā, kad deputāts Aleksandrs Kiršteins atlāvās publiski un, var teikt, bez pamata (deputātam nebija pa prātam žurnālistes komentāri) apsaukāt Latvijas Televīzijas žurnālisti Aneiti Bērtuli. Vai arī, kad policija ne-

saskata pamatu ierosināt procesu, piemēram, kad deputāts Vilnis Krištopāns „Latvijas Avīzes“ žurnālistam sūtīja šādu ziņu: “Ja redzi mani uz ielas, mūc, cik ātri vien var! Citādi pazaudēsi zobus. Kretīns.” Tādu gadījumu vēl ir daudz, kas apliecinā, cik neaizsargāti var būt gan žurnālisti, gan mediji, un A. Tauriņš uzsver, ka mediju vidi vajadzētu sargāt vairāk. Šobrīd lielākoties juridiski process atduras pret to, ka jāpierāda – draudi bijuši nopietni un ka apdraudētajai personai tiešām bijis “bail par savu drošību”, kas ir visai stiepjami un interpretējami.

Bet ir arī mediju vides

apdraudējumu ierobežošanā otrā puse. Protī, arī žurnālistiem, bet, jo īpaši tiem, kas par tādiem tikai dēvējas, būs jābūt atbildīgākiem. Protī, kā liecina tiesu prakse, izsakot kādus personu vai uzņēmumu kompromitējošu ziņu, nepieciek vien ar vārdīnu “iespējams” iestarpināšanu, būs jāapzina dažādu iesaistīto pušu viedokļi un visiem jālūdz komentārs.

Par vidējām algām

„Mediju brokastis” noslēdzās ar **Jāņa Taukača** sagatavoto „nodokļu horoskopu“. Viņš uzsvēra, ka arī nodokļu jomā izmaiņas varētu ieviest jau pieminētais zaļais kurss, nu, piemēram, siltinātām ēkām varētu būt atlaides. Taču gaidāmas arī pavisam globālas izmaiņas, piemēram, tā dēvētā 2. Pilāra ieviešana, kas būtībā ir jau naodeva korporācijām, kuru gada apgrozījums pārsniedz 750 miljonus eiro, tāpat tas attiecas uz tādiem digitālajiem milžiem kā „Meta“ un „Google“. Par to pēdējo gan vēl nav vienošanās un skaidrības, kā tādu nodevu ieviest dzīvē.

Tāpat Eiropas Savienības dalībvalstīm ir jāievieš virspējas nodoklis energouzņēmumiem. Latvijā tas varētu skart, piemēram, „Latvenergo“, „Latvijas gāzi“, iespējams, arī vēja parkus, pārvades uzņēmumus u. c.

Tādos mazākos mērogos paredzētas izmaiņas, kas skars pārrobežu darījumus. Protī, ir plānots ieviest online deklarācijas, e-rēķinus, tāpat arī izveidot vienotu ES PVN norēķinu sistēmu.

Visbeidzot tiesās paredzams, ka arvien biežāk nonāks lietas, kur tiek apstridēti Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi. Tāpat arī otrādi – tiek prognozēts, ka būs gana daudz lietu par nodokļu nemaksāšanu. Un arvien vairāk sfērās būs vienošanās par vidējām algām profesijā, kā tas šobrīd, piemēram, ir celtniecībā.

LIENA TRĒDE

Skaitām putnus!

Lai apzinātu, kur un kādas putnu sugas Latvijā sastopamas ziemas mēnešos, Latvijas Ornitoloģijas biedrība no 27. līdz 29. janvārim aicina katru no mums stundas garumā piedalīties akcijā «Ziņo par putniem dārzā 2023».

Šajos pašos datumos pēc vienos metodikas putnus skaitis gan kaimiņvalstis, gan citviet Eiropā. „Vērojot putnus pie barotavām stundas garumā ir iespēja iemācīties atpazīt tās putnu sugas, kuras ziemas sezonā ir sastopamas paša apkāmē, savukārt ornitologiem šie ziņojumi par putnu novērojumiem būs vērtīgi da-

ti tālākiem pētījumiem. Aicinām janvārā pēdējā nedēļas nogalē atrast piemērotu vietu, kur uzturas putni, piemēram, dārzu, parku vai pat kapsētu, lai stundas garumā fiksētu visus tur redzamos putnus un tālāk ziņotu par redzēto ornitologiem,” skaidro Latvijas Ornitoloģijas biedrības ornitologs Andris Dekants, piebilstot, ka novērojumi jāreģistrē dabas novērojumu portālā *Dabasdati.lv*.

Dalības noteikumi: jāizvēlas labi pārredzama putnu vērošanas vieta dārzā, parkā vai kapsētā – vislabāk putnu barotavas vai putnu barošanās vietas tuvumā. Putnus var vērot arī no iekštelpām

(piemēram, novērojot putnu barotavu). Vērojot putnus, drīkst pārvienoties, izmantot binokli vai fotoaparātu.

Ja putni tiek vēroti, piemēram, parkā vai kapsētā, tad no šīs teritorijas jāizvēlas tik liela teritorija, lai tā novērotājam visu laiku būtu labi pārskatāma. Ja putni tiek vēroti dārzā, tad skaitīšanas teritorija atbilst dārza izmēram.

2023. gada 27., 28. vai 29. janvārī jāizvēlas precīzi viena stunda diennakts gaišajā laikā, kuras laikā bez pārtraukumiem iespējams vērot putnus.

Katra konstatētā putna su- ga jāatzīmē tikai vienu reizi un jāpieraksta tās lielākais skaits, kas

vienlaikus šai sugai redzēts vienviet. Jāizvairās skaitīt (piemēram, barotavā) dažādos laikos redzētos vienas sugas putnus kopā, jo citādi vairākkārt tiek pieskaitīts viens un tas pats putns. Akcijā netiek skaitīti tie putni, kas pārlico pāri vai pali-do garām novērošanas vietai, bet tur neapstājas.

Par novērojumiem jāziņo dabas novērojumu portālā *Dabasdati.lv*, pievienojot tos tāpat kā jebkuru citu novērojumu (visiem novērojumiem norādot vienādu sākuma un beigu laiku – vienu stundu).

Novērojumus var ziņot arī, veidojot pilno saraktu mobilajā lietotnē *Dabasdati.lv*, saraksta nosaukumā norādot

“Ziņo par putniem dārzā”. Ja putna sugu nav iespējams uzreiz noteikt, tad portālā *Dabasdati.lv* tas ziņojams kā “Putns (neno-teikts)” un, ja iespējams, pievienojiet fotoattēlu, balsi vai video! Šajā gadījumā novērojuma kvalitātei ir liela nozīme. Putni nav obligāti jāvēro apļā stundā, piemēram, no plkst. 08.00 līdz plkst. 09.00, bet vienas stundas periodā, piemēram, no plkst. 08.07 līdz plkst. 09.07.

Vienā un tajā pašā vietā drīkst skaitīt tikai vienu reizi trīs dienu laikā. Vairākkārtīga skaitīšana vienā vietā sagroza datus, jo tiks uzkaitīti vieni un tie paši putni.